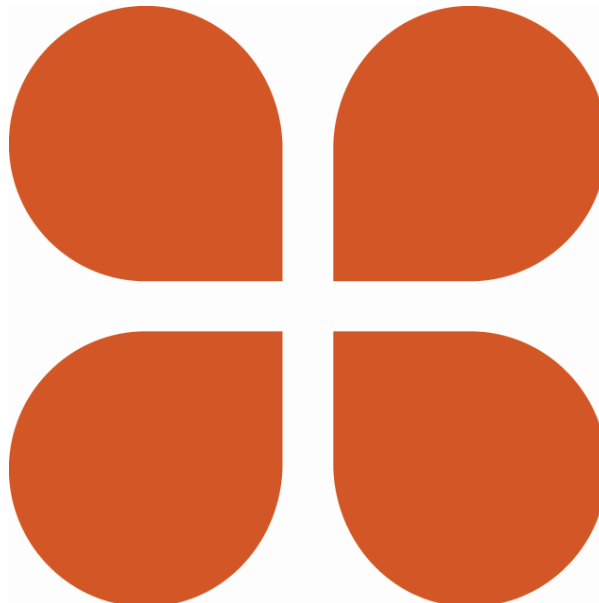

Riksintressen för kulturmiljövården

– Hallands län (N)

Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Hallands län (N) enligt 3 kap 6 § miljöbalken

FALKENBERGS KOMMUN	3
Bergs by [N 17] (Gällareds sn)	3
Falkenberg [N 21]	3
Vastaddalen [N 22] (Eftra sn)	3
Vinbergs kyrkby [N 20] (Vinbergs sn)	3
Ätradalen [N 19] (Svartrå, Okome, Köinge, Ljungby, Alfshögs, Vessige, Abilds, Årstads och Asige sn)	4
HALMSTADS KOMMUN	4
Eldsbergaåsen [N 37] (Eldsberga sn)	4
Frölinge - Susegården [N 29] (Getinge och Kvibille sn)	4
Halmstad [N 35]	4
Kvibille [N 30] (Kvibille sn)	5
Slottsmöllan - Övraby [N 33] (St Nikolai församling i Halmstad och Övraby sn)	5
Sperlingholm [N 32] (Övraby sn)	5
Stjärnarp [N 36] (Eldsberga sn)	5
Tyludden - Tylöns fyrplats [N 34] (Söndrums sn)	6
Vapnödalen [N 31] (Vapnö sn)	6
HYLTE KOMMUN	6
Femsjö [N 28] (Femsjö sn)	6
Jälluntofta [N 25] (Jälluntofta sn)	6
Landeryd [N 24] (Långaryds sn)	6
Ry [N 23] (Kinnareds sn)	7
Rydöbruk [N 26] (Torups sn)	7
Ödegärdet [N 27] (Södra Unnaryds sn)	7
KUNGSBACKA KOMMUN	7
Fjärås Bräcka [N 10] (Fjärås sn) Jfr nr 4.	7
Hjälms - Rossared [N 4] (Fjärås sn) Jfr nr 10.	8
Kungsbacka [N 3]	8
Mårtagården och Apelhögens kaptensgårdar [N 8] (Onsala sn)	8
Mönsters lotsplats [N 6] (Onsala sn)	8
Nidingens fyrplats [N 7] (Onsala sn)	9
Onsala kyrkby [N 9] (Onsala sn)	9
Onsala Sandö [N 5] (Onsala sn)	9
Särö [N 1] (Släps sn)	9
Tjolöholm [N 12] (Fjärås sn)	10
Vallda kyrkby [N 2] (Vallda sn)	10
Äskhults by [N 11] (Förlanda sn)	10
LAHOLMS KOMMUN	10
Dömestorp mm [N 42] (Skummeslövs och Hasslövs sn)	10
Lagadalen [N 40] (Laholms, Ysby, Ränneslövs och Knäreds sn)	11
Laholms stad med Lagaholm [N 41]	11
Tjärby [N 39] (Tjärby sn)	11
VARBERGS KOMMUN	12
Dagsås [N 16] (Dagsås sn)	12
Grimeton [N 14] (Grimetons sn)	12
Träslövsläge [N 15] (Träslövs sn)	12
Varberg [N 13]	12
Ätradalen [N 19] (Sibbarps sn)	13

FALKENBERGS KOMMUN

Bergs by [N 17] (Gällareds sn)

Motivering:

Odlingslandskap i *skogsbygd* med spår av äldre odling. (*Bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Delvis bevarad inägomark med små terränganpassade, kraftigt stenbundna tegar och odlingssten i rösen, gårdsgårdar, odlingsterrasser samt bevarade och delvis ännu hävdade ängsmarker.

Välbevarad gårdsbebyggelse i Berg och Linnesås byar från 1800-talets första hälft.

Falkenberg [N 21]

Motivering:

Småstadsmiljö som bevarat medeltidsstadens gatunät och den förindustriella stadens småskaliga träbebyggelse.

Uttryck för riksintresset:

Det oregelbundna medeltida gatunätet som följer Ätrans västra strand och den medeltida Sankt Lars kyrka samt lämningarna efter Falkenbergshus på Ätrans östra sida. Äldre småskalig träbebyggelse, stenvalvsbro från 1700-talet.

Vastaddalen [N 22] (Eftra sn)

Motivering:

Odlingslandskap med kontinuitet från förhistorisk tid, med huvudsaklig karaktär av *slättbygd* från tiden efter laga skiftet som genomfördes vid 1800-talets mitt. (*Fornlämningssmiljö, Kyrkomiljö, Kvarnmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Stort inslag av förhistoriska lämningar såsom högar, varav en del är monumentala, övertorvade stensättningar, hålvägar och skålgropskomplex. Jordbruksbebyggelse från 1800-talet, *torp* från 1700- och 1800-talet i de kustnära utmarkerna. Partier med hävdade äldre ängs- och hagmarker, fägator, åkrar med röjningsrösen, ädellövskogar m m. Kyrka och storgårdar med medeltida ursprung. Unik kvarnanläggning vid Berte.

Vinbergs kyrkby [N 20] (Vinbergs sn)

Motivering:

Sockencentrum vars utveckling kan följas sedan tidig medeltid och som har anknytning till Olof von Dalin. (*Kvarnmiljö, Kognitiv miljö*).

Uttryck för riksintresset: Välbevarad *kyrkmiljö* som genom bl a ödekyrkogård, prästgård, tidstypisk granitkyrka från 1899 och kyrkstallar speglar utvecklingen sedan tidig medeltid. Prästgården, där Olof von Dalin föddes. Även kvarnplatsen, med medeltida ursprung, har anknytning till kyrkan.

Ätradalen [N 19] (Svartrå, Okome, Köinge, Ljungby, Alfshögs, Vessige, Abilds, Årstads och Asige sn)

Motivering:

Dalgångsbygd med sammanhållet, väl hävdad odlingslandskap, kommunikationsstråk och ett av Hallands fornlämningsstättaste områden, som helhet präglad av mångsidiga försörjningsaktiviteter sedan medeltiden, samt särskilt av 1800-talets laga skifte och välstånd till följd av havreexporten. (*Fornlämningsmiljö, Marknadsplats, Kommunikationsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Välhävdade odlings- och hagmarker och hög fornlämningsstäthet från alla förhistoriska perioder med bl.a. 15-20 gravfält och många övriga gravar av olika typ, flera av monumental karaktär. *Sockencentra* med medeltida och nygotiska kyrkor. Välbevarade *herrgårdsmiljöer*. Uråldrigt kommunikationsnät. Sjönevads marknadsplats med tradition som livdjursmarknad sedan 1200-talet. 1800-talsbebyggelse. (En mindre del av området ligger i Varbergs kommun.)

HALMSTADS KOMMUN

Eldsbergaåsen [N 37] (Eldsberga sn)

Motivering:

Sedan stenåldern befolkad *slättbygd* där många boplatser uppvisar lång kontinuitet. (*Fornlämningsmiljö, Kyrkby, Gårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Öppen *fullåkersbygd* med ett stort antal förhistoriska lämningar, bl a monumentala högar i dominerande läge på åsen, Eldsberga medeltidskyrka och kyrkby samt storgården Fladje med 1700-talsbebyggelse.

Fröllinge - Susegården [N 29] (Getinge och Kvibille sn)

Motivering:

Välbevarade *herrgårdsmiljöer* med huvudsaklig 1800-talsprägel. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Storgårdsanläggningar med anor från medeltiden resp 1600-talet, med monumentalt gestaltad bebyggelse huvudsakligen från 1800-talet, alléer, parker m.m. Torp och arbetarbostäder samt omgivande storskaligt produktionslandskap med ett par monumentala gravhögar. Delar av den gamla kusthuvudvägen.

Halmstad [N 35]

Motivering:

Residens- och fästningsstad av medeltida ursprung, präglad av det tidiga 1600-talets planförnyelse och det expansiva skedet vid 1800-talets slut då den tidstypiska Östra Förstaden tillkom.

Uttryck för riksintresset:

Spår av ursprungligen medeltida befästningssystem bestående av stadskärnans halvrunda form, slottet, bevarade delar av befästningarna samt parker och breda huvudgator utanför de gamla

vallarna. Andra lämningar från medeltidens stad är den stora stadskyrkan från 1400-talets förra hälft och vissa gatusträckningar och tomfigurer. Byggnader i tegel- och korsvirkeskonstruktion vilka är representativa för den sydsandinaviska byggnadstraditionen under förindustriell tid och som speglar stadens verksamheter och sociala skiktning. Inslag av större stenhus från 1800-talets slut. Residensstadens karaktärsbyggnader samt kajer och hamnanläggningar i stadens centrala parti. Östra Förstaden med rutnätsplan från 1884, storstadsmässig stenhusbebyggelse, järnvägsstation och framförliggande park.

Kvibille [N 30] (Kvibille sn)

Motivering:

A. *Fornlämningssmiljö* av bronsålderskaraktär.

B. *Bygde- och sockencentrum*.

Uttryck för riksintresset:

A. Flera monumentala bronsåldershögar.

B. Tidigmedeltida kyrka, tingshus, gästgivaregård, skolor m m vid äldre sträckning av den gamla kusthuvudvägen.

Slottsmöllan - Övraby [N 33] (St Nikolai församling i Halmstad och Övraby sn)

Motivering:

A. Övraby *stadsmiljö* visar en medeltidsstads lokalisering och omfång.

B. Slottsmöllans ovanligt välbevarade *tidigindustriella miljö*.

Uttryck för riksintresset:

A. Platsen för det äldsta Halmstad, med bl a medeltida *kyrkoruin* från 1100-talet.

B. Industrianläggningar av 1800-talsprägel, läget i anslutning till vattenkraften.

Sperlingholm [N 32] (Övraby sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö. (*Fornlämningssmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Godsanläggning från mitten av 1600-talet i typiskt herrgårdslandskap med alléer. Välbevarad bebyggelse (äldre mangårdsbyggnad i timmer, Gammelgård, nuv. i empir, Slottet).

Ekonomibyggnader, arbetarbostäder, parkanläggning, lindallé, kapell, f d sjukstuga, skola och kraftverk. Storskaligt produktionslandskap med ett stort antal fornlämningar med bl a Hallands största gravhög från bronsåldern, Ivars kulle.

Stjärnarp [N 36] (Eldsberga sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö med ursprung i 1600-talets dansktid.

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelse från 1600- till 1900-tal. Herrgårdens flyglar men ej huvudbyggnad uppfördes. Park, ädellövskog och öppet storskaligt produktionslandskap med bl.a. märkegravar.

Tyludden - Tylöns fyrplats [N 34] (Söndrums sn)

Motivering:

Kustmiljö som belyser kustnäringens långsiktiga utveckling. (*Forn- och medeltida kustmiljö, Badort*).

Uttryck för riksintresset:

Förhistoriska gravrösen och bebyggelse från historisk tid - lots- och fyrplatser, ett mindre *fiskeläge* och "Tältstaden", en tidig badortsbebyggelse med anknytning till arbetarrörelsen.

Vapnödalen [N 31] (Vapnö sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap som speglar medeltidens danska storgodsbildning och introduktionen av 1800-talets kapitalistiska jordbruk. (*Fornlämningsmiljö, Borgmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Vapnö gods och kyrka med medeltida ursprung och intill liggande storhög, underlydande gårdar, borgholme i sjö och grävda kanaler, parkanläggning, fruktträdgård, allékantad äldre väg med runsten intill södra flygelbyggnaden. Heagård präglad av intensiv uppodling under 1800-talet.

HYLTE KOMMUN

Femsjö [N 28] (Femsjö sn)

Motivering:

Sockencentrum med omgivande *odlingslandskap* som väl illustrerar centralitet i en *skogsbygd* under 1800-talet. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelse från 1800-och 1900-talen med ursprungligen medeltida romansk kyrka i högt läge, prästgård, folkskola och småskola, f.d. prästgårdsboställe, prästgårdskvarnen. Omgivande odlingsmark. Fossil åkermark, odlingsrösen, två hålvägar mm.

Jälluntofta [N 25] (Jälluntofta sn)

Motivering: *Sockencentrum* med välbevarad bebyggelse från 1800-och 1900-talen.

Uttryck för riksintresset:

Läget vid fyrvägs korsning. Kyrka byggd 1861 (medeltida föregångare), f.d. folkskola, handelsbod och poststation, prästgård, klockargård med undantagsstuga, bygdegård och skyttepaviljong.

Landeryd [N 24] (Långaryds sn)

Motivering:

Stationssamhälle vid mindre knutpunkt som speglar järnvägarnas stora betydelse för landsbygdens utveckling kring sekelskiftet 1900.

Uttryck för riksintresset:

Välbevarad järnvägsmiljö. Stationshus, lokstallar, järnvägsbostäder m.m.

Ry [N 23] (Kinnareds sn)

Motivering:

Bymiljö präglad av sydsvenska höglandets traditionella näringar. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Byläget i *skogsbygd*. Två gårdarna med äldre, typisk träbebyggelse. Ålderdomliga och ännu välhävda odlingsmarker, bl a ängar, naturbeten, hackslätter, smala åkertegar. Förhistoriska gravar och röjningsrösen typiska för regionen.

Rydöbruk [N 26] (Torups sn)

Motivering:

Brukssamhälle med ursprung i järnbruk från 1742 och med ovanligt välbevarad *industrimiljö* som speglar storindustrins tillväxt och samhällsbildande kraft kring sekelskiftet 1900.

Uttryck för riksintresset:

Läget vid fors i Nissan, produktionsanläggningar, transportvägar, kontor, brandstation, bruksherrgård, arbetar- och tjänstemannabostäder, brukshandel m fl byggnader.

Ödegärdet [N 27] (Södra Unnaryds sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö med väl sammanhållna fossila odlingslämningar som speglar jordbrukets utveckling från äldre järnålder till medeltid.

Uttryck för riksintresset:

Sammanhängande område med ca 100 fossila åkertegar avgränsade av terrasskanter, vallar och åkerhak som innehåller närmare 700 röjningsrösen, vartill kommer tre stensättningar.

KUNGSBACKA KOMMUN

Fjärås Bräcka [N 10] (Fjärås sn) Jfr nr 4.

Motivering:

Gränsbygd med förhistorisk färdled med ovanligt tät *fornlämningsmiljö* inklusive ett av landets förnämsta gravfält med resta stenar. (*Vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Äldre färdväg på ryggformad randmorän med delvis öppen ljunghed och *fornborg* i strategiskt läge. Framträdande fornminnesområden med många olika typer av gravar bl a storhögar från bronsåldern och flera gravfält med resta stenar, varav ett osedvanligt monumentalt. *Sockencentrum* med kyrka, intilliggande prästgård m m.

Hjälms - Rossared [N 4] (Fjärås sn) Jfr nr 10.

Motivering:

A. Gränsbygd med förhistoriska förbindelsestråk genom Nordhalland med förhistorisk väg på ändmorän och vattenled bevakad av *fornborg*, samt koncentration av fornlämningar från bronsålder till järnålder. (*Fornlämningsmiljö*).

B. Dalgångsbygd kring Rossareds säteri med medeltida ursprung. (*Fornlämningsmiljö, Herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

A. Vägens läge på den s.k. Göteborgsmoränen och koncentrationen av fornlämningar från järnåldern. Fornborg i strategiskt läge.

B. Uppodlad dalgång och omgivande höjdsträckningar med ett stort antal för Nordhalland typiska fornlämningar från brons- och järnåldern. Storgårdsanläggningen Rossared av medeltida ursprung med underliggande torp och arbetarbebyggelse.

I området ingår även:

I Hjälms by vattenfall med lämningar efter kvarndrift.

Kungsbacka [N 3]

Motivering:

Småstad som i planstrukturen och trästadsbebyggelsen representerar svenskt stadsbyggande vid tiden kring 1800-talets mitt.

Uttryck för riksintresset:

Den tidstypiska enhetliga rutnätsplanen som tillkom efter stadsbranden 1846 och som täcker det triangulära, medeltida stadsområdet mellan Kungsbackaån och Svartån. Tomtstrukturen och det stora centrala torget med kyrkan (från 1864-65) och kyrkskolan. Den för 1800-talets andra hälft och 1900-talets början karaktäristiska småskaliga trähusbebyggelsen, vars utformning delvis influerats från Göteborg.

Mårtagården och Apelhögens kaptensgårdar [N 8] (Onsala sn)

Motivering:

Kustmiljö med välbevarade och representativa exempel på s k kaptensgårdar i *odlingslandskap* som speglar en för dessa trakter utmärkande kombination av bondebruk och sjöfart under 1700- och 1800-talet.

Uttryck för riksintresset:

Mårtagården uppfördes 1780 och den högre belägna Apelhögen 1770, båda ursprungligen som kringbyggda gårdar med stenväggade trädgårdar. Odlingsmarker.

Mönsters lotsplats [N 6] (Onsala sn)

Motivering:

Kustmiljö som samlat belyser kustsjöfarten från förhistorisk tid till sekelskiftet 1900. (*Forn- och medeltida kustmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Kustavsnitt med kontinuerliga spår av sjöfart från förhistorisk tid med fornlämningar som labrynter, rösen och stensättningar till Danska kyrkogården och den välbevarade lotsplatsen anlagd under 1700-talets början med lotshus och lotsutkik på öns högsta punkt samt övrig lotsbebyggelse

från 1800-talets slut vid Malösund.

I området ingår även:

En av de återstående stenstugor, som byggts på Sönerbergens södra del, utmärkt för närliggande byar.

Nidingens fyrplats [N 7] (Onsala sn)

Motivering:

Kustmiljö med Sveriges äldsta fyrplats etablerad på 1620-talet som belyser olika stadier i fyrväsendets utveckling. (*Farledsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Fyrplatsens läge, dubbelfyrarna från 1834, det nya fyrtornet från 1946, bostadshus, bodar och andra byggnader, trädgårdstäppor m m.

Onsala kyrkby [N 9] (Onsala sn)

Motivering:

Sockencentrum i *kustmiljö* med bebyggelsekontinuitet sedan järnålder och präglad av Onsalaböndernas välstånd särskilt under 1700- och 1800-talens sjöfartskonjunkturer. (*Kvarnmiljö*, *Fornlämningsmiljö*, *Boställmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Äldre, betydande sockencentrum vid mötet mellan Onsalas äldsta vägar med tidigmedeltida kyrka, prästgård och klockaregård från 1700-talet, arrendatorsbostad, kyrkstallar, kvarn, f.d. kaptensboställe som tjänstgjort som skola, m m från 1800-talet. Vid Klockehöjden finns lanthandel med magasin och på höjden en väderkvarn av holländsk typ samt centrumbebyggelse. Kyrkan illustrerar mycket av Onsalaböndernas välstånd. Förhistoriska lämningar sannolikt från järnåldern samt öster om kyrkan sentida lämningar som husgrunder, odlingsrösen och åkerterrasser.

Onsala Sandö [N 5] (Onsala sn)

Motivering:

Fornlämningar, inklusive Sveriges längsta långröse, i *kustmiljö*. (*Forn- och medeltida kustmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningar från framför allt bronsålder i form av rösen, varav ett ca 80 m långt, stensättningar m m samt tomtningar från sillfiskeperioderna under medeltid och nya tiden i karaktäristiskt nordhalländskt kusthedlandskap.

Särö [N 1] (Släps sn)

Motivering:

Väl sammanhållen, arkitektoniskt värdefull och välbevarad *villastad* från perioden 1870-1930 belägen i *kust- och skärgårdsmiljö* som även speglar platsens tidigare funktioner som kronogård, säteri, samt en under 1830-talet blomstrand *badort*. (*Herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Stolpbod och stenlada från säteritiden. Societetshus och paviljonger från badortsepoken, uppbyggda kring det 1927 nedbrunna corps de logiet. Från den senare perioden villor med lummiga parkliknande trädgårdar. F.d. järnväg mellan Göteborg och Särö med semesterhem för personal.

I området ingår även:

Tre gravrösen och s.k. tomtning.

Tjolöholm [N 12] (Fjärås sn)

Motivering:

Slottslandskap med monumental helhetsverkan som speglar ambitionerna hos den framväxande industrialismens ledare.

Uttryck för riksintresset:

Slottsanläggning från sekelskiftet 1900 med huvudbyggnad i Tudorstil av L I Wahlman.

Omgivande trädgårdsanläggning och storskaligt inrättat produktionslandskap. Kyrka, skola, sjukstuga och bostäder för godsets anställda i bl.a. nationalromantisk stil och markerat samband med slottsbyggnaden.

Vallda kyrkby [N 2] (Vallda sn)

Motivering:

By- och herrgårdsmiljö, samt *sockencentrum*, med anknytning till linnéanen Hjortsberg och välbevarad och för Nordhalland representativ bebyggelse från i huvudsak 1800-talets mitt. (*Kognitiv miljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bybebyggelse från 1800-talets mitt med kringbyggda gårdar, Vallda medeltidskyrka, prästgård och sockenstuga, samt säteri från 1600-talet och den av Hjortsberg anlagda storgården Gustavsberg. Odlingsmarker, trädgårdsanläggningar.

Äskhults by [N 11] (Förlanda sn)

Motivering:

Unikt välbevarad *bymiljö* av 1700-talskaraktär i *odlingslandskap* med lång kontinuitet vilket tillsammans väl speglar livsbetingelserna före den agrara revolutionen.

Uttryck för riksintresset:

Välbevarad oskiftad by med fyra gårdar i tät gruppering kring en torgplats, fägor leder ut genom inägomarken, stenmurar, rösen, åker- och hagmarker.

LAHOLMS KOMMUN

Dömestorp mm [N 42] (Skummeslövs och Hasslövs sn)

Motivering:

Odlingslandskap i centralbygd.

Uttryck för riksintresset:

Fullåkersbygd med alléer och märkegravar. De båda storgårdarna Dömestorp och Skottorp är omnämnda redan på 1400-talet och har i hög grad präglat bygden. Hasslövs medeltida kyrka med intilliggande prästgård och skola. På Hallandsås ett stort område med fossil åkermark, flera stora bronsåldersrösen och en mindre hällristning. (*Kyrkomiljö, Fornlämningsmiljö*).

Lagadalen [N 40] (Laholms, Ysby, Ränneslövs och Knäreds sn)

Motivering:

Välbevarade *kraftverksmiljöer* från tidigt 1900-tal. Exempel på vattenkraftsutbyggnaden vid 1900-talets början i södra Sverige.

Uttryck för riksintresset:

Sju monumentalt formade kraftverksmiljöer i tidstypisk stil, med bebyggelse, dammar, tillloppskanaler och nyskapade sjösystem.

I området ingår även:

Talrika fornlämningsmiljöer såsom stenåldersboplatser, monumentala bronsåldershögar, gravfält m.m.

Laholms stad med Lagaholm [N 41]

Motivering:

Småstadsmiljö och borgruin med omland vid en sedan förhistorisk tid strategiskt viktig plats, som speglar den medeltida danska centralmaktens närvaro i rikets periferi samt den förindustriella sydsandinaviska stadens utseende och liv. (*Borgmiljö, Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Det oregelbundet formade gatunätet och den småskaliga bebyggelsen i tegel och korsvirke, till stor del envåningshus, tillkommen under perioden 1700-1900-tal. Delvis medeltida kyrka. Lämningarna av renässansfästning på en holme i Lagan. Stenvalvsbro från 1700-talet. Kungsladugården som är en rest av ett kungligt ämbetsgods. Förhistoriska gravhögar, bl a "Kung Ises hög" från bronsåldern.

I området ingår även:

Stenåldersboplatser och en kraftverksbyggnad från 1932 (som ingår i nr 40).

Tjärby [N 39] (Tjärby sn)

Motivering:

Förindustriell centralort och *sockencentrum* med sannolik kontinuitet ända sedan bronsåldern. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Kyrkbybebyggelse från 1700-1900-tal. Tegelkyrka (1906), tingshus i timmer från 1700talet, gästgiveri från 1850 vid den gamla kuthuvudvägen. Omgivande *odlingslandskap* med stor koncentration av fornlämningar, storhögar och resta stenar.

I området ingår även:

Nebo-parken med utsiktstorn (urspr. sommarbostad) uppfört 1926 på Veingehöjden intill Trehögarna.

VARBERGS KOMMUN

Dagsås [N 16] (Dagsås sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap med medeltida ursprung.

Uttryck för riksintresset:

Storgårdar i bokskogar med omkringliggande inägomark och ålderdomlig, välbevarad bebyggelse. *Kyrkby* med tidigmedeltida kyrka återuppförd efter brand 1912, *kvarnmiljö*, skola etc. Gården *Klev* bildad på 1800-talet och med historia förknippad med den halländska lantbruksutbildningen.

Området innehåller även:

Två hålvägar vid gamla kyrkvägen, övertorvade stensättningar, älvkvarnsförekomst.

Grimeton [N 14] (Grimetons sn)

Motivering:

A. Flera, delvis mycket stora fornminnesområden grupperade i *odlingslandskap* präglad av tiden efter laga skiftet. (*Fornlämningsmiljö*).

B. Unikt välbevarad radiostation i karakteristiskt landskapsläge som speglar radiokommunikationernas tidiga framväxt. (*Kommunikationsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

A. Klart avgränsad uppodlad höjdsträckning mellan Himleåns dalgång i norr och Torstorpsdalen i sydväst. Kraftigt uppodlade marker med små öar av skog, stort inslag av hagmarker och vällagda stenmurar. Storgårdar med välbevarad, klassicistisk bebyggelse. *Kyrkby*, flera gravfält (bl a vid Broåsen med långhögar), samt enstaka högar och stensättningar m.m., stenåldersboplatser, *forborg*.

B. Grimetons radiostation från 1925.

Träslövsläge [N 15] (Träslövs sn)

Motivering:

Kustmiljö med Hallands största fiskeläge, känt sedan 1500-talet och ännu levande.

Uttryck för riksintresset:

Fiskeläge vid skyddad naturhamn. Ursprungligen oplanerad bebyggelsestruktur med krokiga, smala, gårdsgårdskantade gator och trähusbebyggelse från 1800- och 1900-talen.

Varberg [N 13]

Motivering:

A. Det medeltida Varbergs slott och av detta beroende stadsbildningar som successivt uppstått i dess närhet vilka speglar den strategiska betydelsen för Danmark under medeltiden, men framför allt svensk stadsbyggnad under 1600-talet, samt utvecklingen under 1800-talet i *bad- och kurortens* spår. (*Slottsmiljö, Stadsmiljö, Fornlämningsmiljö*).

B. Varbergs kustosanatorium Apelviken, anlagt 1902, som i planering och arkitektur speglar det tidiga 1900-talets ambitioner inom medicin och socialpolitik. (*Sanatorium*).

Uttryck för riksintresset:

A. Slottet med delar från såväl dansk som svensk tid där befästningskonstens utveckling kan ses, samt nya användningar under 1800- och 1900-talen. Området för den medeltida staden Getakärr med *kyrkoruin* norr om nuvarande stadskärnan. Det tidiga 1600-talets stadsområde, Platsarna, som vid 1800-talets slut åter bebyggdes med trähus i glest, stadsmässigt mönster. Varbergs nuvarande stadskärna som anlades efter en stadsbrand 1666, med regelbunden rutnätsplan och avslutande, svagt radierande gator i norr och söder, med småskalig trähusbebyggelse, huvudsakligen från 1700- och 1800-talen. Bad- och kurortsmiljöer från 1800-talet och 1900-talets början samt det sena 1800-talets stadsutvidgning mot norr, med *järnvägsmiljön* och annan bebyggelse.

B. Klassicerande, herrgårdsliknande byggnader i en *parkmiljö* som anpassats till naturförutsättningarna. Bebyggelsen är huvudsakligen uppförd 1915-1930, med hus för olika funktioner, eget *kapell* och *kyrkogård*.

Ätradalen [N 19] (Sibbarps sn)

Motivering:

Dalgångsbygd med sammanhållet, väl hävdad odlingslandskap, kommunikationsstråk och ett av Hallands fornlämningsstättaste områden, som helhet präglat av differentierat näringsliv sedan medeltiden, samt särskilt av 1800-talets laga skifte och välstånd till följd av havreexporten. (*Fornlämningsmiljö, Kommunikationsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Småbrutna odlings- och hagmarker, samt tätt bestånd ensamliggande fornlämningar, såsom större rösen, högar och stensättningar. 1800-talsbebyggelse. (Större delen av området ligger i Falkenbergs kommun).